

Stichting Humanitas was zijn tijd al vanaf het begin ver vooruit. Tegen de stroom in anders durven zijn is het motto van de organisatie die levensvreugde als leidraad neemt, maar ook met innovaties op diverse terreinen komt en daar concreet invulling aan geeft. Humanitas Rotterdam is voortrekker van nieuwe zorgconcepten voor ouderenzorg en weet telkens weer overheid en zorgpartners te inspireren om mee te denken en mee te doen aan toekomstbestendige concepten voor langdurige verpleeghuiszorg.

Tegen de stroom in

Al sinds de oprichting vlak na de Tweede Wereldoorlog legt Vereniging Humanitas de nadruk op de leuke dingen in het leven. De Stichting Humanitas (opgericht in 1959) kreeg als doel 'huisvesting en verzorging te bieden aan de ouder wordende mens'. De eerste jaren richtte deze Stichting zich vooral op huisvesting en verzorging in wat toen 'bejaardenoord' heette. Humanitas was zijn tijd al vanaf het begin ver vooruit. Niet alleen met een vernieuwende visie, maar ook met concrete innovaties op diverse terreinen. Zo bedacht de organisatie eind jaren 80 een nieuwe woon- en verzorgingsvorm: het 'zorghuis'. Dit was een eerste stap in het scheiden en van wonen en zorg. Bewoners van het zorghuis huurden een woning en konden zelf kiezen welke zorgverleners zij inschakelden. Een andere toen zeer vernieuwende ontwikkeling was de zogenoemde 'levensloopbestendige woning'. In deze woning kunnen bewoners ook blijven wonen als zij intensieve zorg nodig hebben. Zorg die je vroeger alleen in een verpleeghuis kon krijgen. Gijsbert van der Herk, bestuurder Humanitas: *"Met levensvreugde als voornaamste leidraad helpen wij mensen hun leven zo zelfstandig mogelijk, op hun eigen manier vorm te geven."*

Humanitas opereert als landelijke vereniging met meer dan 20.000 vrijwilligers in heel veel

gemeenten in Nederland. Naast ouderenzorg, is de organisatie met enkele stichtingen actief op het terrein van zorg voor mensen met een verstandelijke beperking, kinderopvang en financiële hulpverlening. Humanitas is sinds 1959 actief in de regio Rotterdam en richt zich hier op verpleeghuiszorg, wonen, huishoudelijke ondersteuning en welzijnsactiviteiten. Humanitas heeft twee grote verpleeghuislocaties met in totaal 1200 bedden en is een van de grootste werkgevers in de regio met zo'n 3.500 mensen in vaste dienst. Daarnaast zijn circa 2.500 vrijwilligers aan de organisatie verbonden.

Aanpak en visie

Humanitas onderscheidt zich van andere zorgaanbieders en welzijnsinstellingen door haar aanpak, haar benadering van cliënten, de werkwijze van haar personeel en de inrichting van haar gebouwen. De humanistische aanpak van medemenselijkheid en de eerbiediging van de menselijke persoonlijkheid, leiden logischerwijze tot de erkenning van het recht op, maar ook de plicht tot zelfbestemming en zelfontplooiing. Gijsbert van der Herk: *"Een zorgsysteem moet mensen geen verantwoordelijkheden en activiteiten uit handen nemen, maar hen juist stimuleren en faciliteren om actief te blijven: 'use it or loose it.'"* Bovendien moet er ruimte blijven bestaan

"De participatiemaatschappij heeft zijn grens bereikt."

Gijsbert van der Herk,
bestuurder Stichting Humanitas

“De normen van de IGZ zijn niet te halen. Er dreigt een ‘Bermudadriehoek’ te ontstaan tussen enerzijds de eisen van de IGZ, de eisen van het ministerie van VWS en de arbeidsmarkt.”

Gijsbert van der Herk

BREDE DIENSTVERLENING

Humanitas helpt mensen van 0 tot 100+ door alle wet- en regelgeving heen (Wlz, Welzijn, Wmo, Zvw, Justitie en Ggz). Behalve intramurale zorg op vele locaties, biedt Humanitas ook thuiszorg door geheel Rijnmond, eveneens Huiselijke Ondersteuning en Maatschappelijke Dienstverlening van slachtoffers mensenhandel tot aan kinderopvang. Per 2018 biedt Humanitas ook het gehele welzijnswerk aan, onder andere in de wijk Feijenoord. Het gaat daarbij om (vroeg)signalering, talentontwikkeling, activering, participatie en ondersteuning en dienstverlening.

OORSPRONG

Vlak na de Tweede Wereld oorlog, op 31 mei 1945, richtten een aantal bezorgde sociaal democraten de “Stichting voor Maatschappelijk Werk op Humanistische Grondslag” op. De Stichting (later vereniging), “Humanitas” genoemd, werd opgericht vanuit de behoefte aan maatschappelijk werk voor mensen die niet behoorden tot een van de kerkelijke gemeenschappen en daarom niet in aanmerking kwamen voor kerkelijke liefdadigheid. Vrijwilligers van Humanitas brachten de steun bij die mensen thuis die zelf niet in staat waren het geld bij het kantoor van de Sociale Dienst af te halen. Humanitas zelf kreeg financiële steun van vele arbeidersorganisaties. Ook had Humanitas langdurige verbintenissen met de VARA en de PvdA. Reeds snel na de oprichting vlak na de Tweede Wereldoorlog breidde Humanitas breidde zich snel uit en kon naast vrijwilligers ook steeds meer betaalde medewerkers aantrekken. De gezinsverzorging groeide uit tot één van de belangrijkste activiteiten.

om het leven zoveel mogelijk op dezelfde wijze voort te blijven zetten. De overgang van de thuissituatie naar een zorgorganisatie kenmerkt zich vaak door het afscheid nemen van allerlei zaken die voorheen heel normaal waren. De Humanitas-benadering die volgt uit deze visie, laat zich als volgt verwoorden:

- **Eigen regie:** Mensen moeten zelf kunnen beslissen over hoe hun leven eruit ziet. ('helpen met de handen op de rug') en de nadruk moet liggen op de dingen die wél kunnen, voor zowel cliënt als medewerker. Bewoners behouden hun zelfstandigheid en zelfredzaamheid en voelen zich door actief te zijn prettig, behouden hun eigenwaarde, hebben contacten en gaan minder achteruit.
- **Zorg samen met anderen:** Dit is een aanpak waarbij een ruime kring van medewerkers, familieleden, verwanten, burens en vrienden betrokken zijn bij de zorg- en dienstverlening aan de cliënt. Ieder draagt zijn of haar deel bij. Deze betrokkenheid bevordert het lichamelijk en geestelijk welbevinden van de cliënt, leert de ervaring. Er wordt ook gekeken wat de familie van de cliënt van belang vindt om hen zo nauw mogelijk bij de zorg te betrekken.
- **Zoveel mogelijk zelf:** Een belangrijk uitgangspunt bij de zorg- en dienstverlening is ervoor zorgen dat cliënten voor zichzelf kunnen zorgen. Niet overnemen maar ondersteunen. Humanitas stimuleert de cliënt om datgene wat hij of zij kan doen, ook daadwerkelijk zelf te laten doen of om de cliënt te laten helpen door mantelzorg. Als het onvermijdelijk is dat taken overgenomen moeten worden dan wordt professionele ondersteuning geboden. Deze is echter altijd aanvullend op datgene wat de cliënt en zijn of haar kring zelf kan.
- **Een positieve basishouding ('ja-cultuur'):** een positieve grondhouding, omgeving en sfeer met de nadruk op de leuke dingen in het leven. De medewerkers hebben in de basis een welwillende, positieve houding en proberen, binnen de mogelijkheden van de organisatie, zoveel mogelijk in te gaan

op individuele cliëntwensen en voorkeuren. Doel is dat de cliënt zijn of haar leven zoveel mogelijk kan blijven leiden zoals men dat gewend is. Creativiteit en vindingrijkheid zijn belangrijke eigenschappen van de medewerkers van Humanitas.

Deze visie is enkele jaren geleden geïntroduceerd en onderscheidend voor Humanitas. Actuele ontwikkelingen lijken deze visie in de kern te raken.

Bermudadriehoek

Dat een afwijkende visie ook nadelen met zich meebrengt, ondervindt Humanitas regelmatig. Bijvoorbeeld in de relatie met de Inspectie Gezondheidszorg (IGZ) die een medisch model hanteert dat op gespannen voet staat met de visie van Humanitas die juist gericht is op normalisatie, welzijn en ont-hospitalisering. Daarnaast maken de aanvullende eisen van het Ministerie van VWS dat zorg in verpleeghuizen alleen door medewerkers op Hbo-niveau mag worden geleverd; de consequentie daarvan is dat medewerkers op Mbo-niveau ontslagen moeten worden en er steeds meer aan vrijwilligers moet worden overgelaten. Gijsbert van der Herk: *“Onze ervaring heeft geleerd dat juist medewerkers op Mbo-niveau, naast de vrijwilligers, het meest worden gewaardeerd door de bewoners. Ze sluiten nauw aan op de belevingswereld van de mensen en bevorderen in positieve zin hun welzijn.”*

Deze aanpak is diep in de genen van Humanitas verankerd waardoor de eisen van de IGZ de organisatie in de kern raken. Van der Herk vervolgt: *“Er dreigt een organisatie te ontstaan louter bestaande uit medewerkers op Hbo-niveau en vrijwilligers, een onbalans die niet wenselijk is. Het probleem wordt versterkt omdat er binnen de regio Rotterdam gewoon te weinig medewerkers met een Hbo-achtergrond te vinden zijn.”*

Deze eisen komen bovenop de huidige, al overgeprotocolliseerde wijze van zorg verlenen met een controle- en handhavingapparaat dat beslag legt op veel van de beschikbare

capaciteit. De aanpak van Humanitas maakte het werken leuker waardoor mensen geënthousiasmeerd werden om in de zorgsector te werken, zowel als professional als vrijwilliger. Dit zal nu moeten worden herzien.

Gijsbert van der Herk legt uit hoe wrang de situatie is: *“We helpen ook mensen in de eigen woning en daarbij betreft het mensen met dezelfde zorgwaarde. En wat blijkt: Wat totaal onverantwoord is binnen de intramurale zorg, wordt wel zonder problemen geaccepteerd in de eigen woonsituatie. Deze spagaat wordt door alle partijen uit de systeemwereld geaccepteerd, maar leidt tot schizofrene situaties op de werkvloer.”*

Nieuw wegen naar de toekomst

Hoezeer Humanitas in zijn ontwikkeling door externe instanties ook wordt belemmerd, de organisatie staat klaar om de stap naar de toekomst te zetten. Duidelijk is dat de organisaties niet langer aan de 32 locaties kan blijven vasthouden waar ze nu haar zorg- en dienstverlening levert.

Bestuurder Van der Herk: *“We gaan uit van een toekomstscenario met een toenemend aantal senioren en hulpvragers, die langer leven, met meer zijn en andere wensen hebben. Er zal ook steeds meer aandacht voor de kwaliteit van leven zijn, ook als een ziekte of beperking zich heeft aangediend. Het mag dus duidelijk zijn dat er iets moet gebeuren; niet alleen in zorg maar ook op het terrein van wonen en de inrichting van de openbare ruimte.”*

De organisatie is vast van plan om mee te bewegen met de trend en heeft zich als doel gesteld dat de 1200 bewoners van nu in de toekomst in de thuissituatie ondersteund zullen gaan worden. Een en ander zal plaatsvinden in de vorm van een nieuw woonconcept – speciale hofjes – waarbij speciale aandacht is voor de logistiek om alle cliënten goed te kunnen bedienen.

Dit idee is door Gijsbert van der Herk uitgewerkt in een landelijke prijsvraag over de verpleegzorg van de toekomst. Het idee sloeg aan en de bestuurder heeft gehoor gevonden bij diverse overheidsinstanties en ook Rijksbouwmeester Floris Alkemade. Deze was geïntrigeerd door het onderwerp en was eerder betrokken bij de succesvolle prijsvraag ‘A Home Away From Home!’. In deze prijsvraag konden huisvestingsoplossingen worden aangedragen waarmee het COA beter kan inspelen op de onvoorspelbare instroom asielzoekers die een tijdelijk, veilig, sober, sociaal en goed passend thuis moet worden aangeboden. Gezamenlijk werd besloten een nieuwe prijsvraag uit te schrijven onder de naam ‘Who Cares?’ met als centraal thema de zorg in de naoorlogse wijken (zie kader).

Tegen de stroom in anders durven zijn

Bestuurder Van der Herk ziet dat zijn organisatie op de juiste weg zit: *“De basis op orde brengen’ was het motto in 2016. Het instellen van een tijdelijke werkorganisatie was het middel om dat voor elkaar te krijgen. We denken dat we daar goed in geslaagd zijn.”*

“De ingrijpende maatregelen die zijn genomen in de sturing van de organisatie gaan ons daarbij helpen.”

Gijsbert van der Herk

Van der Herk wil de vier pijlers onder de visie nu toekomstbestendig maken. *“Dat doen we door met elkaar in gesprek te gaan. Hierbij gaan we uit van de mens en niet van geldstromen of wetten.”* Van der Herk vervolgt: *“Daar waar mogelijk zoeken we samenwerking met andere partijen, profit en non-profit.”* In het streven naar tevreden cliënten zoekt Humanitas voortdurend naar evenwicht tussen dat wat de externe, professionele omgeving van hen eist en dat wat de cliënt nodig heeft.

In de nieuwe organisatie hebben de managers van de organisatie, het middenkader, de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit, het personeel en de financiën van hun eigen organisatieonderdeel. Een directieteam stuurt de managers aan en heeft de verantwoordelijkheid om de organisatie als geheel te vernieuwen, verder te professionaliseren, de kwaliteit en bedrijfsvoering te verbeteren.

Van der Herk sluit af met zijn visie op de financiën: *“Willen we de komende jaren alle uitdagingen die we moeten aangaan het hoofd bieden, dan moeten we zorgen voor een stabiele financiële situatie. Daarvoor moeten we de overhead naar beneden krijgen en moeten we besparen op overige uitgaven. De noodzakelijke besparingen hebben invloed op de omvang van het sturend en ondersteunend apparaat. Dat moet slanker. En ook de bedrijfsvoering wordt slanker en meer efficiënt ingericht. Uitgangspunt bij alles wat we doen is dat deze maatregelen geen invloed hebben op onze directe zorg- en dienstverlening.”* ●

WHO CARES

Stichting Humanitas inspireerde Rijksbouwmeester Floris Alkemade tot een open oproep aan ontwerpers en innovatieve denkers uit andere sectoren om gezamenlijk hun idee voor toekomstbestendige wijken te verbeelden. Er wordt geen uitgewerkt plan gevraagd, maar een heldere schets van een krachtig idee. Omdat de vraag van WHO CARES zich op het snijvlak bevindt van zorg, wonen en ondersteuning, roepen de initiatiefnemers nadrukkelijk op tot allianties van ruimtelijk ontwerpers en zorgprofessionals, ook ondernemers, wijkplatforms, culturele instellingen, maatschappelijke organisaties en (collectieven van) bewoners kunnen deelnemen.

Het initiatief is een samenwerking van de Rijksbouwmeester met Stichting Humanitas, Ministerie van VWS en BuZa, de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving en diverse gemeenten waaronder natuurlijk ook Rotterdam.

Van der Herk: *“Uiteraard willen we de uitkomsten gebruiken voor gehele zorg in de stad van de toekomst. Door te redeneren vanuit de zorg kan worden gezorgd voor een herstructurering en een herijking van de (naoorlogse) wijken waar uiteindelijk iedereen van profiteert. De prijsvraag moet als vanzelfsprekend een landelijke voorbeeldwerking krijgen. Een goede stad voor ouderen en andere zorgbehoevenden zou een goede stad voor iedereen zou moeten zijn.”*